

9.05x15.84	1/3	עמוד 1	הארץ - כותרת	14/04/2021	76915505-8
84260 - המרכז הבינתחומי הרצליה					

צועדים למשבר בעיניים פקוחות

בפרק נוסף בהסלמה מול איראן, אוניה
בבעלות ישראלית הותקפה בים הערבי.
טהראן: נעשיר אורניום לרמה של 60%

של נתניהו. מוטב לא להיסחף אחר
הצהרותיו הבוטחות, היהירות לפי
רקים, של ראש הממשלה בטק
סים הממלכתיים. לצד הסכנה הפי
גימית – קרע מחמיר בין המח
נות הנצים, ריסוק מערכת המשפט
וריח מתמיד של אלימות פוליטית
באוויר – מתחדד גם הסיכון החי
צוני הנשקף מהאפשרות להתנג
שות עם איראן.

אתמול נרשם פרק נוסף בה
סלמה, בעקבות פגיעה שלישית
בתוך כחודשיים באוניה מסחרית
בבעלות ישראלית בים הערבי.
ישראל פעלה מתחת לרדאר
נגד כלי שיט איראניים, שמרבי
תם הבריחו נפט לסוריה, במשך
כשלוש שנים. אחרי שורת הפרי
סומים בנושא, מאז פברואר הש
נה, האיראנים שינו מדיניות והח
לו להגיב: ספינה תמורת ספינה.

המשך בעמוד 6

עמוס הראל

האנשים שהביאו לכם בקיץ
2014 מלחמה מיותרת וכת מני
עה ברצועת עזה – 51 יום ללא
הכרעה במבצע צוק איתן – מעו
רבים ברובם גם כמה שמתרחש
בימים אלה, הגלישה המתמ
דת והמסוכנת לקראת אפשרות
של עימות צבאי חריף יותר עם
איראן. בנימין נתניהו, בני גנץ,
אביב כוכבי – כולם היו שם,
בקיץ האומלל ההוא לפני שבע
שנים. שני האחרונים קיבלו בי
נתיים שדרוג, מרמטכ"ל לשר
ביטחון, מראש אמ"ן לרמטכ"ל.
משה יעלון, או שר הביטחון, כבר
לא יתמונה.

כעת עלולה ישראל, בהנהג
תם, להיקלע לתסבוכת מסדר גודל
אחר לגמרי. זו תמונת המצב, ערב
יום העצמאות ה-73, תחת שלטונו

26.15x35.64	2/3	6 עמוד	הארץ - כותרת	14/04/2021	76915506-9
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

צועדים למשבר בעיניים פקוחות

כמו לפני שבע שנים, גם עתה צועדים נתניהו וגנץ יד ביד לעימות אפשרי, הפעם מול איראן. גם היום זה נעשה בלי הגדרת מטרות, בחינת חלופות או אסטרטגיית יציאה. אמנם האגרסיביות הישראלית משרתת את רה"מ, אך היא עשויה לדחוק את טהראן לפינה ולתגובות קיצוניות

עמוס הראל

המשך מעמוד 1

בניגוד לרושם שעשוי להיווצר, לא הכל נחתך לפי קווי שבר פוליטיים. נתניהו הולך למשבר הזה בעיניים פקוחות, יד ביד עם גנץ, חרף היריבות ביניהם. ככל מה שקשור בהקמת המשקעים האישיים בין השניים גדולים. ספק אם גנץ יסכים לסלוח ולשכוח את כל מה שעולל לו נתניהו בשנה וחצי האחרונות. עובדה שהוא ממשיך להתעמת אתו ולהתנות חתימה על רכש חיסוני קורונה נוספים במינוי שר משפטים.

אך בעניין האיראני נראה שגנץ משוכנע שהוא בכלל מוֹ-ביל, לא מובל. בכך, הוא כעצם מיישר קו עם נתניהו. מתחתיים נמצאים ראשי זרועות הביטחון והיחידות המבצעיות, כצה"ל ובמוסד, כולם פעלתנים ומלאי יוזמה. הם מתחרים זה בזה על השפעה והישגים – לעתים, כך נדמה, מבלי לבחון עד תומן את ההשלכות האסטרטגיות.

ההתנהלות כעזה, בקיץ לפני שבע שנים, מזכירה במשהו גם את הימים הנוכחיים. היום, כמו אז, ישראל אינה מגדירה מטרות, כוחות חלופות או מכה־נה תוכניות יציאה. כעת היא נגררת פנימה, לתוך עימות, כשהיא מגבירה בכל פעם את עוצמת המהלומות המומטרת על היריב. אחר כך ידברו על מי־סקלולציה, שבה אף אחד מהצדדים לא רצה באמת במלחמה. ב-2014, זה לפחות קרה תחת ממשלה יציבה יחסית. הפעם, הקבינט לא מתכנס, ממשלת המעבר בקושי מתפקדת ומנגנוני הפיקוח (ועדת החוץ והביטחון, מבקר המדינה, רוב רובם של כלי התקשורת), ישנים בעמידה.

ראש הממשלה נתניהו מתפקד כאן כסוכן כאוס, משום שהבלגן דווקא משרת אותו

ברקע עומדת, ראוי לשוב ולהזכיר, מצוקתו של השחקן המרכזי. השבועיים הראשונים של משפט נתניהו, שיוחדו לע־דותו של מנכ"ל וואלה לשעבר, אילן ישועה, בתיק 4000, חשפו את מידת הסיכון הנשקפת לראש הממשלה, ככל שיתמשך המשפט. לנתניהו ישנו צורך נואש בהרכבת קואליציה חדשה בראשותו, שאולי תמצא איכשהו דרך לעכב את ההליכים הפליליים נגדו.

צריך אדם להיות תמים להפליא, או חסיד שוטה, כדי לחשוב שההיבט הזה נעדר כליל משיקוליו של ראש הממשלה בזירה הביטחונית.

יצירת מצב חירום צבאי היא שיטה מוכחת לחולל בא־צעותה טלטלות פוליטיות.

אם לא את גנץ, ייתכן שתסייע לזרוז לממשלה את סרבני הימין, בצלאל סמוטריץ', איתמר בן־גביר וחבורתם, חרף הצורך של נתניהו להישען (לפחות מבחוץ) על הח"כים של רע"ם, אנשי התנועה האיסלאמית. אולי גם החיכוך עם הממשל האמריקאי יקרץ להם.

וייתכן גם שהשאיפות של נתניהו מוגבלות יותר. אם ייכשל בניסיונו להרכיב ממשלה, לפחות יסתייע במצב החירום הביטחוני כדי לשלול את האפשרות גם מיריביו, יאיר לפיד ונפתלי בנט ולהאריך את כהונת ממשלת המעבר בראשותו. נתניהו מתפקד כאן כסוכן כאוס, משום שהבלגן דווקא משרת אותו.

סימני שאלה מרחפים

ישראל מנהלת במקביל שלושה מאמצים התקפיים נגד איראן: המאבק בתוכנית הגרעין, שכולל לפי פרסומים זרים התנקשויות, מתקפות סייבר וחבלות במתקנים עצמם; המערכה, האווירית ברובה, נגד ההתעצמות הצבאית והברחות הנשק בסוריה ובלבנון; וכפי שנחשף באחרונה – הפעולות הימיות שבהן נפגעות ספינות המברחות נפט ולעתים נשק לסוריה.

המאמץ הראשון הניב לאורך השנים תוצאות נאות. כפי שהעיר השבוע אלוף במי־לואים גיורא איילנד, בריאיון לתאגיד כאן. הערכת אמ"ן ב-2001 גרסה כי איראן תגיע לפצצה בתוך ארבע שנים. חלפו 20 שנה והתחזית לא התממשה. זה לא קרה בגלל שהאיראנים לא ניסו להשיג יכולת גרעינית. גם בשני הערוצים האחרים נרשמו לישראל הצלחות מבצעיות לא מבוטלות. ובכל המקרים, פעולות התגובה האיראניות היו מינוריות למדי ולרוב נכשלו לחלוטין.

סימני השאלה מרחפים סביב המינון והעיתוי של הפעולות האחרונות. לפי הדיווחים, אירעו שלוש תקיפות בפרק זמן של פחות משבוע: הפיצוץ בספינת הפיקוד של משמרות המהפכה בים האדום, הפצצה מן האוויר של משלוח נשק באזור דמשק והפיצוץ במתקן הגרעין בנתאנו. פעולות אלה מצטרפות למהלומות הקודמות שספגה טהראן בתוך פחות משנה, ובראשן ההתנקשויות בגנרל קאסם סולימאני ובראש תוכנית הגרעין הצבאי, המדען מוחסן פחריזאדה (הראשונה היתה אמריקאית, השנייה מיוחסת לישראל).

שלוש הפעולות אירעו בשבוע שבו המעצמות חידשו את השיחות עם איראן בווינה על הסכם גרעין חדש, בהצטרפות ארה"ב וכזמן ששר ההגנה האמריקאי, לוי אודוסטין, בא לביקור עבודה בישראל. למעשה, התקיפה הימית והפיצוץ במתקן

על איראן מגבלות נוקשות יותר מכפי שהיו בהסכם המקורי ב-2015.

דילמה אסטרטגית

הפעם מצטרף לתמונה מר־כיב נוסף. ישראל זנחה לחלוטין את מדיניות העמימות. אנשי מודיעין עלומים מתדרכים בפירוט על טיב הפעולות ומבצעהן. זו הנקודה שבה נפרד גנץ מנתניהו. שר הביטחון מתח שלשום ביקורת פומבית על ההדלפות ודרש לחקור אותן. לא שיש לגנץ אשליה שכך יקרה. אחרי הכל, תוך כדי אותו מבצע כעזה, דלפה לערוץ 2 בעיתוי רגיש מצגת חסויה שהציג צה"ל לקבינט על המחיר הצפוי של כישוף הרצועה. איכשהו, הפרשה מעולם לא נחקרה, חרף דרישות חוזרות ונשנות.

הפרסומים המרובים משרתים את דימויו הציבורי של נתניהו כמוביל קו לוחמני ובלתי מתפטר נגד איראן. אבל לא מן הנמנע

שלוש הפעולות אירעו בשבוע שבו המעצמות חידשו את השיחות עם איראן בווינה

המנהיג הרוחני העליון שלהם, עלי חמינאי, הגביל פעולות נקמה בשנתיים האחרונות והעדיף בחודשים האלה להתמקד במטרה העליונה – הסרת הסנקציות ותמורתן חזרה מלאה להסכם גרעין, שלא יטיל

האונייה בבעלות הישראלית שנפגעה אתמול, בתצלום מלפני כחצי שנה צילום: צילום מסך מתוך ערוץ היוטיוב של varjag

שהם גם דוחקים את האיראנים לנקודה שבה הם יראו את עצמם כמי שחייבים להגיב בצורה נמרצת יותר, במטרה לשמר מאון הרתעה כלשהו מול ישראל.

נקמה אפשרית, ומערכת הביטחון נערכת לתרחיש כזה כבר מהשבוע הנוכחי, עלולה לכלול לצד הפגיעה בספינות בבעלות ישראלית, גם מתקפת סייבר על אתרי תשתית רגישים ואפילו, בתרחיש קיצוני, ניסיון

נראית פחות ריאלי. מזכ"ל הארגון, חסן נסראללה, המוטט רד מהמשבר הכלכלי והפוליטי האדיר בלבנון, כנראה לא יתנבא למשימה.

המשך בעמוד 12

9.25x18.03	3/3	עמוד 12	כותרת - הארץ	14/04/2021	76915507-0
המרכז הבינתחומי הרצליה - 84260					

צועדים למשבר בעיניים פקוחות

לפיצוץ בנתאנו. שר החוץ, ג'ואד זריף, פנה למועצת הביטחון של הא"ר וטען שמדובר בפשע מל-חמה ישראלי. הוא הוסיף כי הפ-עולה היתה הימור גרוע מבחינתה של ישראל וכי תבוא עליה נקמה. אלוף-משנה במילואים אודי אבן-טל, מהמכון למדיניות ואס-טרטגיה במרכז הבינתחומי הרצ-ליה, כתב אתמול באתר המכון כי המר"מ בין איראן למעצמות חו-שף עמדת חולשה של וושינגטון, לנוכח תחושת הדחיפות שהיא משדרת בדבר הצורך להגיע לה-סכם. ישראל, הוא סבור, נקל-עה לדילמה אסטרטגית: האם להוביל לעימות פומבי עם ממשל ביידן, כפי שנהג נתניהו מול ממשל אובמה ב-2015, או לנסות להעמיק את שיתוף הפעולה עמו בניסיון להבטיח את האינטרסים האסטרטגיים שלה במר"מ. אבן-טל אינו אופטימי. לדב-ריו, "ישראל מצטיירת כמי שב-חרה בחלופת הגישה הלעומתית, בוודאי אם היא עומדת מאחו-רי הפעולות המיוחסות לה נגד איראן". גישה כזו, הוא מזהיר, עלולה להתברר כשידור חוזר של הטעות שנעשתה לפני ששנים, כשהקו המתנגד של נתניהו לא מנע מהאמריקאים לחתום על ההסכם. גם כעת, המעצמות האחרות תומכות בעמדת ביידן. בנסיבות כאלה, ישראל עלולה להיקלע שוב לכידוד ואיום הגר-עין יהפוך מאתגר עולמי לבעיה ישראלית.

עמוס הראל

המשך מעמוד 6

ברקע, טרם הובהרה השאלה מה ידעה ארה"ב ומתי על תקי-פת הספינה האיראנית והפיצוץ בנתאנו. אוסטין, שנשאל על כך בעת ביקורו בישראל, סירב לה-שיב, אבל הדגיש לעומת זאת את מחויבותו של ממשל ביידן לפ-תרון בדרכי שלום של בעיית הגרעין.

אי אפשר היה להתעלם מה-טון התכליתי והתמציתי שבו די-בר השר האורח על בעיית איראן. לא שמענו ממנו נאומים על המ-חויבות ההיסטורית של ארה"ב למניעת איום גרעיני על יש-ראל. אפילו הביקור המסורתי ביד ושם לא חילץ מאוסטין את לקחי השואה החביכים על ראש הממשלה. אין ספק, נתניהו נמ-צא בעיצומו של תהליך גמילה ארוך וכואב בעקבות הפרידה מדונלד טראמפ.

הכל היה הפעם צונן וע-נייני. ואפשר לשער שהיחסים עוד ילכו ויתקררו, אם יתב-רר שהאמריקאים באמת הופת-עו מהתקרית בנתאנו. מנגד, כפי שמצביעים בישראל, הפיצוץ במ-תקן השבית כנראה את יכולת העשרת האורניום האיראנית בנ-תאנו למשך חודשים רבים. בכך, ניטל מטהראן קלף מיקוח מרכ-זי כמו"מ שלה עם המעצמות על הסכם הגרעין המחודש וזה דווקא מסייע לאמריקאים.

חלפה כמעט יממה של בלבול בטהראן, עד שהמשרד האשים במישרין את ישראל באחריות